

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 171. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296908192/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

imidlertid, at *Lovnet og Meeninger* til dels er opbygget som en beken-
delse, »en authenticve Tilstaelse af mine Daatligheder» (s. 76), oven i
købet rettet til den pietistiske formynder og skriftefader J.C. Schön-
heyder.

Men indgår Augustin således som en inspirationskilde for Ewald,
da er det også værd at bemærke, at hans moderne efterfølger i en vis
forstand vender op og ned på ham. I Ewalds selvbiografi oplades det
levede liv, så uregelmæssigt og syndigt det tager sig ud for andre,
med en indre styrke, der gør det muligt for den skrivende at overta-
ge det som sit. Og styrken beror på, at livet tilhører et geni, et individ
som netop gennem det har formået at hæve sig til Guds niveau. Her-
om mere i det følgende.

Mange linier eller tendenser i oldtiden løber sammen i Augustins
værk og gør det rimeligt at sige, at den selvbiografiske form er frug-
ten, det koncentrerede udtræk af en tidsalder, som ellers er ved at gå
under. Da en ny tid opstår, er formen til rådighed, men indholdet må
skabes forfra. Mennesket må, fra renaissanceen at regne, opdage sig
selv påny, lære at anskue sig selv med øjne, som ikke først og frem-
mest er Guds – eller kirkens. Selvbiografien bliver på én gang et red-
skab og et udtryk for denne proces.

Renassancens humanister brugte ganske bevidst deres selvbiogra-
fier som en art psykologiske laboratorier, idet de her lagde deres egne
handlinger til grund for en intellektuel afsøgning og kortlægning af
den menneskelige personlighed (se fx Girolamo Cardanos *De vita
propria*, Om hans eget liv, 1574-76; findes i en moderne tysk udgave
fra 1969). Når Johannes Ewald taler om sin selvbiografis »Hoved-
Øyemed [...] nemlig det, at bidrage saameget til Kundskaben om det
menneskelige Hjerter, som mueligt» (s. 145), og når han omtaler sin
egen livshistorie som »Anledning» til at lære selve mennesker at ken-
de (s. 91), så synes man at høre et ekko fra disse humanister. Eller ret-
tere: man hører et i tiden udbredt motiv, som blev anslået to-tre år-
hundreder forinden. Det klinger også hos Rousseau.

Den egenskab, som man i første omgang måtte anse for personlig-
hedens bærende, var fornuften. Den rationelle tænkning sikrede
identiteten og livets sammenhæng. Dette var et synspunkt, som den
franske filosof René Descartes gennemførte konsekvent i sin filoso-
fiske selvbiografi *Discours de la Méthode, Om metoden*, fra 1637. Bogen
beskriver, hvordan han led for led har arbejdet sig frem til en række